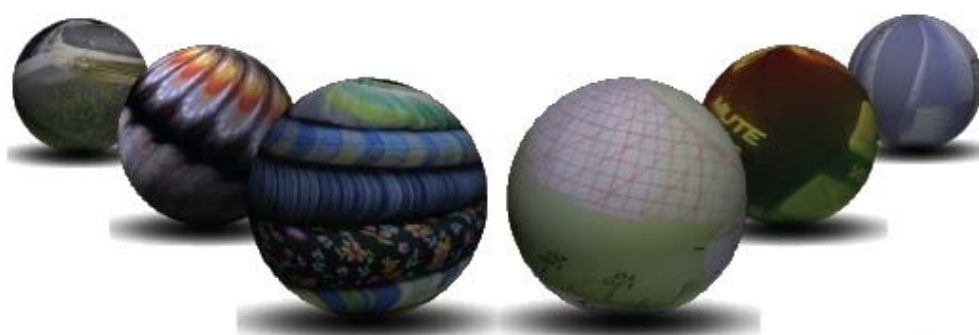

התעשייה הישראלית

תמונת מצב, מגמות ותחזיות

2011-2010

ינואר 2011

המחלקה למחקר כלכלי
אגף כלכלה

ינואר 2011

שלום רב,

בפתחה של שנת 2011 ניצבת התעשייה הישראלית בפני שורה של אתגרים.

התעשייה הישראלית הינה תעשייה חזקה, יעילה ומתקדמת, המאופיינת בעתירות טכנולוגית גבוהה ובצמיחה מוטת יצוא. תלותה הגבוהה של התעשייה הישראלית בסחר החוץ, מעצימה את רגישותה למגמות בכלכלה העולמית ולשער החליפין. התעשייה הישראלית עברה את המשבר הקשה בתולדותיה ועברה לצמיחה מהירה, שסייעה להשלים את פערי המשבר.

האיום המרכזי להמשך צמיחתה המהירה של התעשייה היה ונותר השחיקה המתמשכת בכושר התחרות, אשר נגזר בעיקרו מהתיסוף המתמשך בשער החליפין, לצד חוסר יציבות כלכלית בשווקים המפותחים וסביבה עסקית מכבידה.

למרות הצפי להאטה בכלכלה העולמית, טומנת בחובה השנה הקרובה מספר הזדמנויות, לרבות צפי לצמיחה מהירה בשווקים המתפתחים, ביקושים ערים בשוק המקומי, שיפור משמעותי בסביבת המס לתעשייה המייצאת כתוצאה מהרפורמה בחוק עידוד השקעות הון, המשך הפטור מתמלוגי מדען ראשי לתעשייה המסורתית ועוד- אותן יהיה על התעשייה למנף ולמקסם, לשם שמירה על מסלול של צמיחה.

התאחדות התעשייתנים תמשיך גם בשנת 2011 לפעול ללא לאות לשיפור הסביבה העסקית של התעשייה הישראלית.

אני מאחל לך ולמשפחתך שנה אזרחית טובה.

בברכה,
שרגא ברוש
נשיא התאחדות התעשייתנים

ינואר 2011

שנת 2010 הייתה שנת התאוששות התעשייה מהמשבר הגלובלי.

לאחר נסיגה חדה בפעילותה בשנת 2009, הציגה התעשייה צמיחה מרשימה, של כ-9% בשנת 2010, זאת בעיקר הודות לגידול חד, של כ-15.5%, ביצוא התעשייתי. צמיחה זו, לוותה בגידול מחודש של גורמי הייצור בתעשייה, כאשר מצבת העובדים גדלה בכ-2% והשקעות התעשייה צמחו בכ-6% בסיכום השנה.

התאוששות התעשייה הובלה על ידי ענפי הכימיה, הכרייה והחציבה, שרשמו גידול חד בפעילותם. אל מול ענפים אלו בלטה לשלילה התאוששותם האיטית של ענפי התעשייה המסורתית, כאשר למרות צמיחתם המחודשת, נותרה תפוקתם בשיא ההתאוששות נמוכה בכ-5% בהשוואה לרמתה ערב המשבר.

עם זאת, כבר באמצע השנה נבלמה הצמיחה המהירה, על רקע ההאטה בביקושים העולמיים והשחיקה המתמשכת בכושר התחרות של התעשיינים כתוצאה מהשינויים בשערי החליפין ובמחירי חומרי הגלם. במקביל, נאלצו התעשיינים להתמודד עם סביבה עסקית מורכבת אשר העיבה על התנהלותם השוטפת.

על רקע הצפי להאטה בשווקי היעד העיקריים של היצוא הישראלי והמשך השחיקה בכושר התחרות של התעשייה הישראלית, אנו מעריכים כי בשנת 2011 תחול האטה ניכרת בקצב צמיחת התעשייה.

הנני מתכבד להציג בפניך את סקירת התעשייה הישראלית בשנת 2010 ואת תחזיותינו לשנת 2011 ואני בטוח כי תמצא בכך עניין.

תודתי לדפנה אבירם-ניצן, מנהלת מחלקת המחקר הכלכלי, ולצוות המחלקה על העבודה המקצועית והמקיפה שנעשתה לצורך הכנת חוברת זו.

בברכה
רובי גינל
סמנכ"ל כלכלה ורגולציה

עיקרי הדברים

בשנת 2010 חזרה התעשייה למסלול של צמיחה:

- תפוקת התעשייה צמחה בכ- 8.7%, לאחר נסיגה של 6% בשנת 2009.
- היצוא התעשייתי גדל ריאלית בכ- 15.5%, לאחר נסיגה של 8% ב- 2009.
- מצבת עובדי התעשייה גדלה בכ- 2% לאחר נסיגה של 5% ב- 2009.
- השכר הריאלי עלה בקרוב ל- 2%, לאחר שחיקה מצטברת של 5% בשנתיים שקדמו.
- השקעות התעשייה עלו בכ- 6%, לאחר נסיגה חדה, של 37%, בשנה קודמת.
- עם זאת, ההתאוששות המהירה שהציגה התעשייה מאמצע 2009, נבלמה בחדות כבר באמצע 2010, עת חלה נסיגה מחודשת בפעילות התעשייתית.

סיכום 2010 - נתונים מרכזיים:

- פדיון התעשייה נאמד בכ- 95 מיליארד \$, מזה כ- 40 מיליארד \$ יצוא.
- מספר המועסקים בתעשייה נאמד בכ- 354 אלף איש.

בשנת 2011 צפויה האטה ניכרת בקצב צמיחת התעשייה:

- התפוקה התעשייתית צפויה לצמוח בכ- 4%.
- היצוא התעשייתי צפוי להתרחב ריאלית בכ- 5.5%.
- מצבת עובדי התעשייה צפויה לרשום גידול מתון יחסית, של 1%.

תוכן עניינים

2...2010	התעשייה בשנת
2.....	תפוקה
4.....	יצוא
9.....	תעסוקה
11.....	פריון
11.....	שכר
13.....	השקעות
14.....	תחזית לשנת 2011
14.....	הזדמנויות
15.....	איומים
16.....	תחזית
18.....	נספחים

למידע נוסף ניתן לפנות לצוות מחלקת המחקר הכלכלי:

דפנה אבירם-ניצן, מנהלת המחלקה
ג'ולי שדה זלצר, ראש תחום ניתוחים כלכליים
חגית שמריהו, כלכלנית המחלקה
אדי פרקנסקי, כלכלן המחלקה

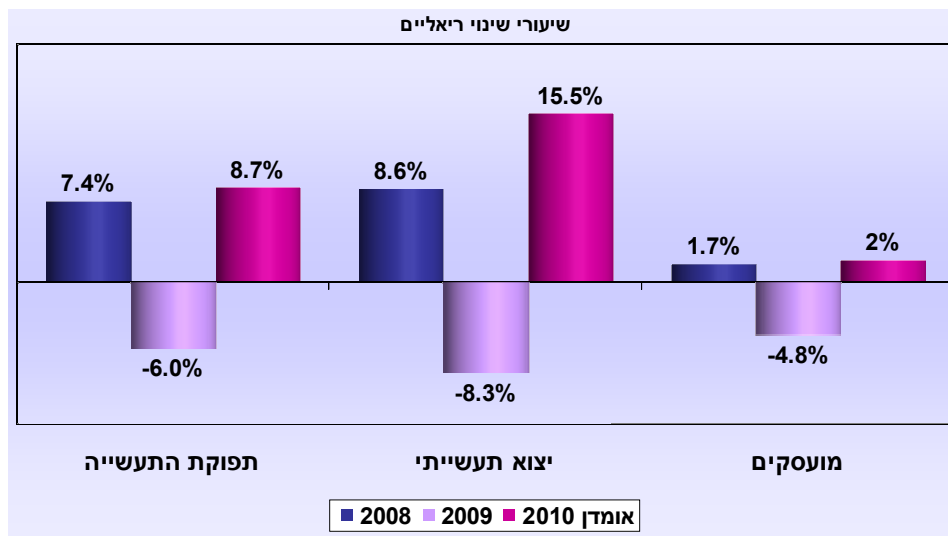
טלפון: 03-5198806

התעשייה בשנת 2010¹

תפוקה

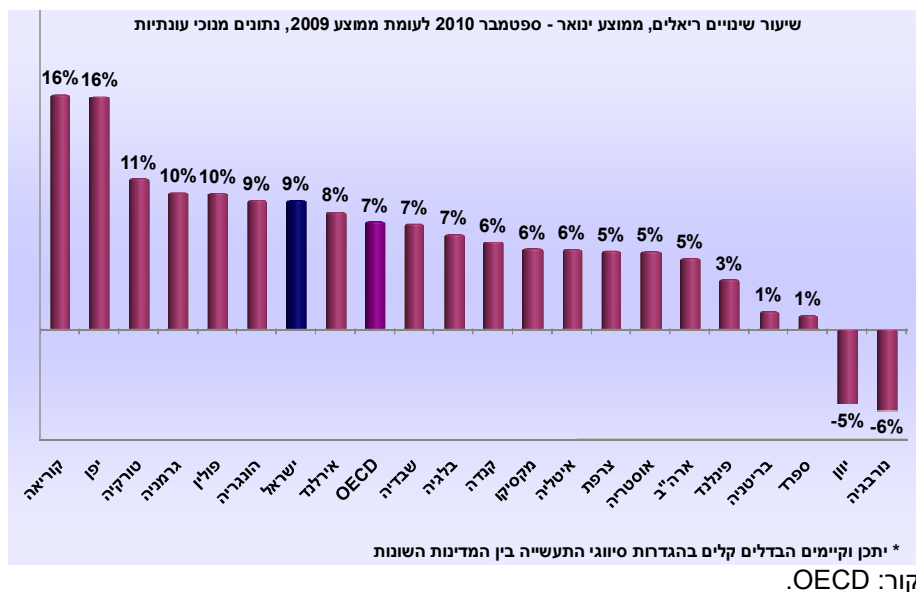
שנת 2010 הייתה שנת התאוששות התעשייה מהמשבר הגלובלי. התעשייה חזרה למסלול של צמיחה ותפוקתה עלתה בשיעור ריאלי חד, הנאמד בכ- 9%, בהשוואה לשנה קודמת. עלייה זו, חלה לאחר נסיגה דרמטית, של 6%, בשנת 2009 – הנסיגה החדה ביותר בתולדות התעשייה הישראלית, ולאחר חמש שנים רצופות של צמיחה מהירה, בשיעור שנתי ממוצע של כ- 6.5%. צמיחת התעשייה הובלה על ידי היצוא התעשייתי, אשר גדל בשנת 2010 בשיעור ריאלי חד, הנאמד בכ- 15.5%, והסתכם בכ- 40 מיליארד דולר.

התפתחות התעשייה, 2010 - 2008

צמיחת התעשייה הישראלית בשנת 2010 הייתה מהירה וחדה גם בהשוואה למדינות ה-OECD, אשר רשמו במוצע גידול של כ- 7% בתפוקת התעשייה.

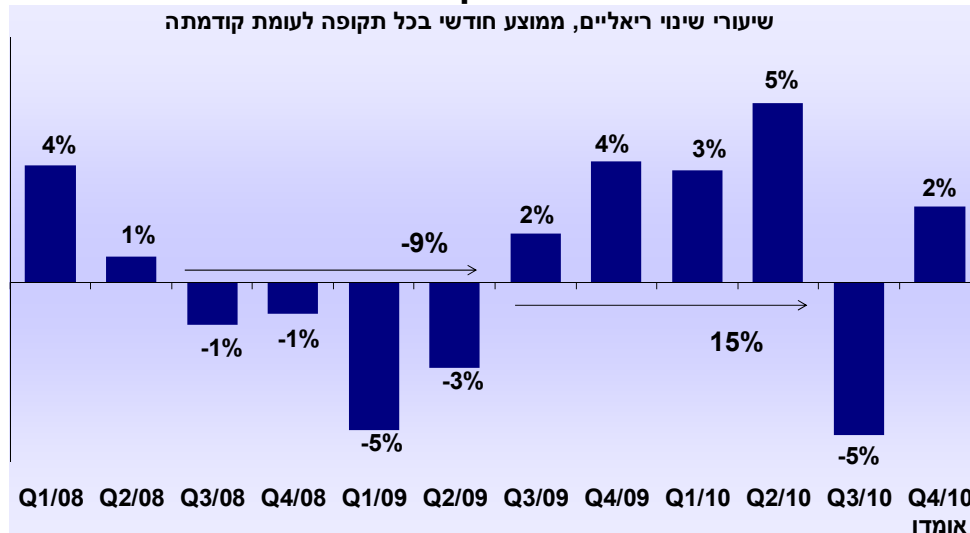
התפתחות התעשייה הישראלית בהשוואה למדינות ה-OECD

¹ הסקירה מבוססת ברובה על נתוני למ"ס המעודכנים עד ה- 23/12/10 וכן סקרים, אומדנים ותחזיות של המחלקה למחקר כלכלי באגף הכלכלה של התאחדות התעשיינים. מקורות נוספים לנתונים מצוינים בנפרד.

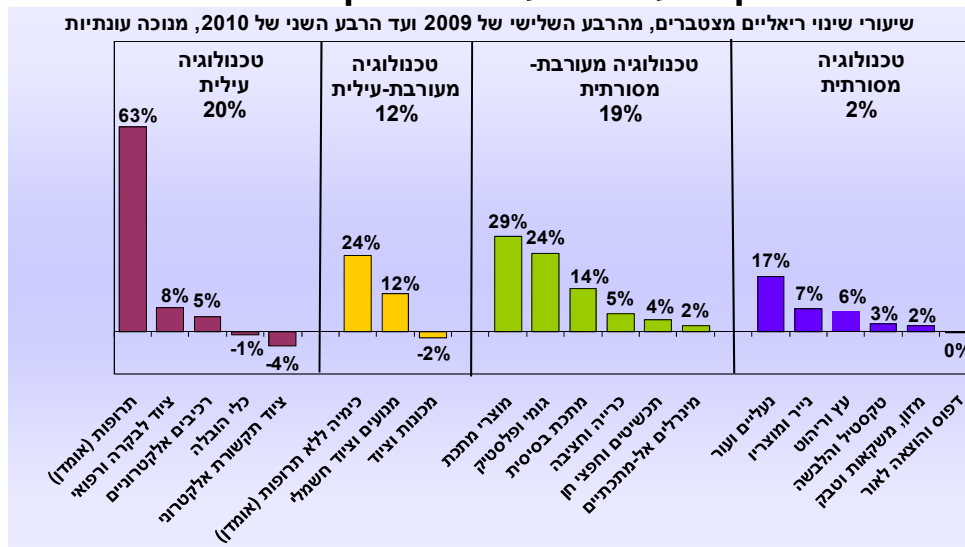
התאוששותה של התעשייה הישראלית החלה, למעשה, כבר באמצע 2009, והגיעה לשיאה ברבע השני של 2010, עת נרשם גידול רבעוני חד ביותר בתפוקת התעשייה, של 5%. כך, השלימה תפוקת התעשייה צמיחה מצטברת של כ- 15% מאמצע 2009. זה המקום להזכיר כי התאוששות זו חלה לאחר נסיגה של כ- 9% במהלך המשבר². הודות להתאוששות, חזרה תפוקת התעשייה כבר באמצע השנה לרמה הגבוהה בכ- 4% בהשוואה לרמתה ערב המשבר הכלכלי³.

התפתחות תפוקת התעשייה

הצמיחה המחודשת בתפוקת התעשייה הקיפה את כל קבוצות ענפי התעשייה, אך נגזרה בחלקה הגדול (כמחציתה) מענף התרופות, אשר צמח ביותר מ- 60%, ובכך משך כלפי מעלה את ביצועי סך התעשייה. זה המקום לציין, כי דווקא ענפי האלקטרוניקה, שבעבר היו הקטר שהוביל את צמיחת התעשייה, רשמו בתקופת ההתאוששות גידול מתון יחסית, של כ- 3% בלבד.

התפתחות התפוקה בענפי התעשייה במהלך ההתאוששות מהמשבר

² מאז הרבע השלישי של 2008 ועד הרבע השני של 2009.

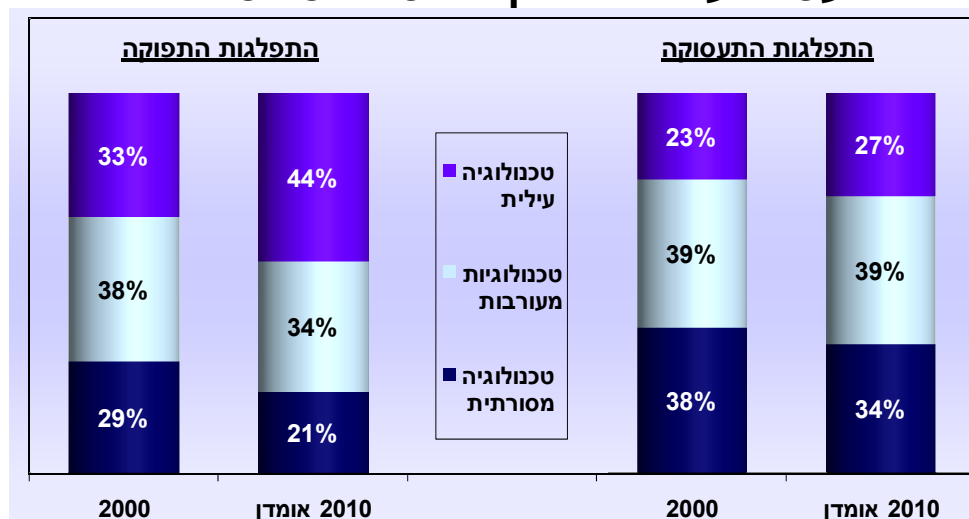
³ ברבע השני של 2008.

התאוששות מהירה יחסית נרשמה גם בתפוקת ענפי מוצרי המתכת, הגומי והפלסטיק. ענפים אלו, אשר נפגעו במידה רבה במהלך המשבר הגלובלי⁴, הציגו צמיחה חדה, של כ- 25% עד 30%, מאז החלה ההתאוששות ועד אמצע 2010.

אל מול התאוששותם המהירה של ענפים אלו, **בולטת לשלילה התאוששותם האיטית של ענפי התעשייה המסורתית**, אשר רשמו בשלב ההתאוששות צמיחה מצטברת מתונה יחסית, של כ- 2%, לאחר נסיגה של כ- 7% בתפוקתם במהלך המשבר⁵. כך, למרות הצמיחה המחודשת, נותרה תפוקתם של הענפים המסורתיים נמוכה בקרוב ל- 5% מרמתה ערב המשבר.

בסיכום העשור החולף, הצטמצם משקל הענפים המסורתיים בתוצר התעשייה מ- 29% בשנת 2000 ל- 21% ב- 2010. שינוי מבני זה חל על רקע הנסיגה בתפוקת הענפים המסורתיים אל מול צמיחתם המהירה של ענפי הטכנולוגיה העילית (ההיי-טק), אשר אפשרה את הגידול הבולט במשקלם בתפוקה מ- 33% בשנת 2000 לכ- 44% ב- 2010.

התעשייה עוברת תהליך רב שנתי של שינוי מבני

משקלה של התעשייה המסורתית בתעסוקה הצטמצם גם הוא, אם כי בשיעור מתון יחסית: בעוד משקל התעשייה המסורתית בתפוקת התעשייה התכווץ בכ- 8 נקודות האחוז (מ- 29% ל- 21%), הרי שבתעסוקה הצטמצם משקלם בכ- 4 נקודות האחוז בלבד (מ- 38% ל- 34%).

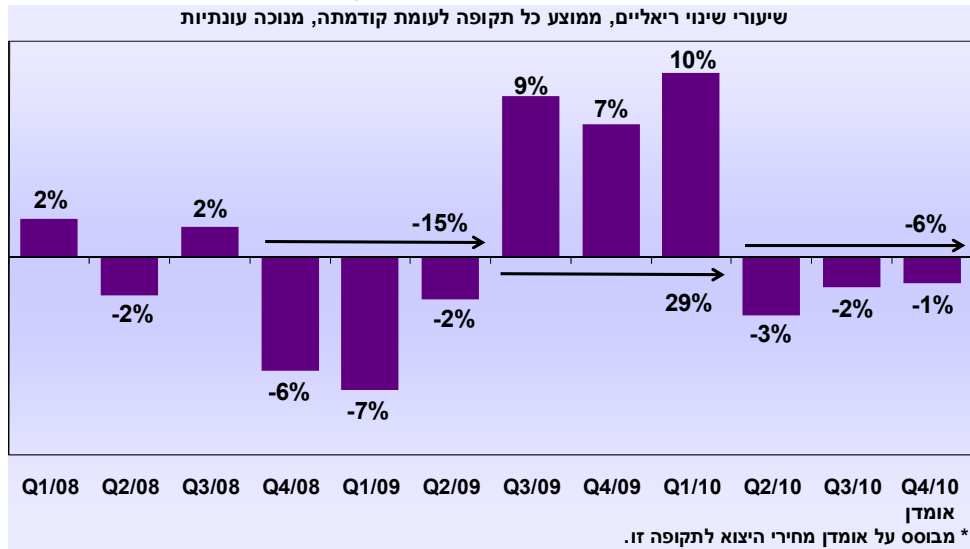
יצוא

הצמיחה המחודשת בתעשייה מאמצע 2009 נשענה בעיקרה על היצוא התעשייתי, אשר צמח בתוך זמן קצר, של שלושה רבעונים (מאמצע 2009 ועד תחילת 2010), בשיעור ריאלי חד ביותר, של כ- 29% (כ- 9% בממוצע לרבעון), זאת הודות לעלייה המחודשת בביקושים העולמיים והפיחות שנרשם בשערו של השקל ביחס לדולר בחודשים שקדמו לתקופת ההתאוששות.

⁴ תפוקת ענפים אלו נסוגה בכ- 30% במהלך המשבר (הרבע השני של 2009 בהשוואה לרבע הראשון של 2008).

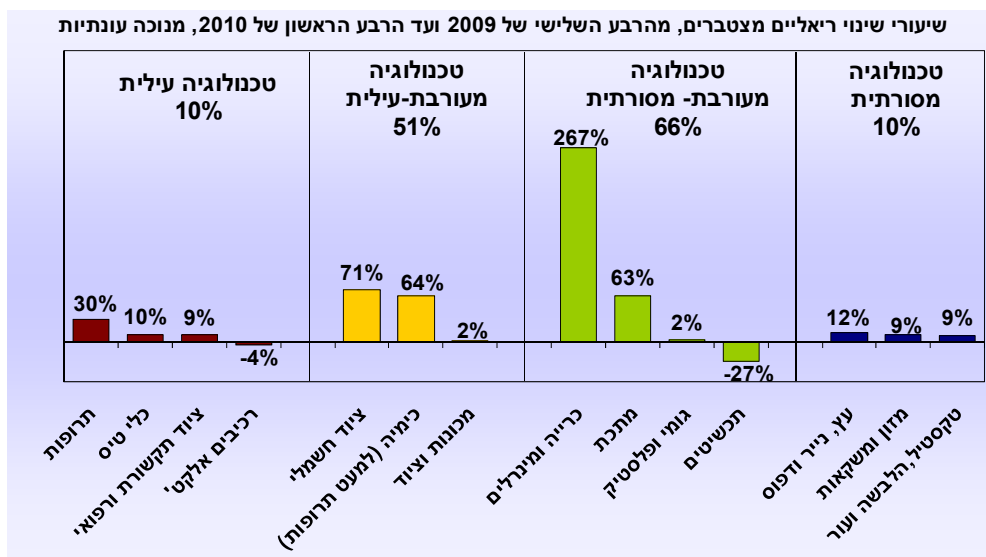
⁵ מתחילת 2008 ועד לרבע השני של 2009.

התפתחות היצוא התעשייתי

התאוששות היצוא התעשייתי הקיפה את כל קבוצות ענפי התעשייה, אך נגזרה ברובה (קרוב ל- 90% ממנה) מקבוצות ענפי הטכנולוגיות המעורבות⁶, שרשמו את הפגיעה הקשה ביותר ביצוא במהלך המשבר הגלובלי⁷. ענפי הטכנולוגיות המעורבות הציגו מאמצע 2009 גידול חד ביותר, של קרוב ל- 60% בממוצע, זאת בעיקר הודות לעלייה מהירה ביצוא של שני ענפים – הכימיה (ללא תרופות) והכרייה והמינרלים האל-מתכתיים.

ענפי הכימיה והכרייה הובילו את התאוששות היצוא התעשייתי

התאוששות היצוא התעשייתי קיבלה רוח גבית גם מענפי האלקטרוניקה, אשר כבר ברבע השני של 2009 חזרו למסלול של צמיחה מהירה. צמיחה זו, נמשכה כשנה (עד לרבע הראשון של 2010), והביאה את יצוא האלקטרוניקה לרמה הגבוהה ריאלית בכ- 26% מרמתו בשיא המשבר (ברבע הראשון של 2009)⁸, ולרמה הגבוהה בכ- 11% מרמתו ברבע הראשון של 2008⁹.

⁶ מעורבת-עילית ומעורבת-מסורתית.

⁷ קבוצות ענפים אלו רשמו נסיגה של 23% עד 45% ביצוא, מאז הרבע השני של 2008 ועד לרבע השני של 2009.
⁸ בתקופה זו עלה יצוא ענף הרכיבים האלקטרוניים בכ- 61%, בעיקר הודות לתחילת פעילות היצוא של מפעל אינטל החדש.
⁹ ענפי האלקטרוניקה נפגעו כבר בשלביו הראשונים של המשבר הגלובלי, כאשר בין הרבע השני של 2008 ועד לרבע הראשון של 2009 צמצמו ריאליית את היקפי היצוא בשיעור מצטבר של כ- 12%.

לצד הגידול ביצוא, חלה התאוששות גם בביקושים המקומיים, כאשר מכירות התעשייה בשוק המקומי צמחו בשיעור מצטבר של כ- 5% מאז הרבע האחרון של 2009¹⁰. הגידול בביקושים המקומיים נגזר הן ממשקי הבית והן מיתר ענפי המשק. משקי הבית הגדילו את רכישותיהם לנוכח העלייה המחודשת בערך הנכסים הפיננסיים שבבעלותם, הירידה המתמשכת בשיעור האבטלה, קליטת העובדים, והגידול הריאלי בשכר הממוצע במשק. במקביל, תמכו יתר ענפי המשק (תיירות, מסחר, בינוי ועוד) בגידול הביקושים למוצרי תעשייה על רקע העלייה בפעילותם וההתאוששות במשק.

מאמצע שנת 2010 – בלימת הצמיחה המהירה ושינוי מגמה:

ברבע השני של 2010 נבלמה צמיחתו המהירה של היצוא התעשייתי, והחלה נסיגה במשלוחי היצוא. נסיגה זו נמשכה שלושה רבעונים ברציפות, עד סוף 2010, והסתכמה בשיעור מצטבר של כ- 16%¹¹. למרות הנסיגה, הרי שרמת היצוא ברבע האחרון של השנה הייתה גבוהה ריאלית בכ- 2% בהשוואה לרמתה ערב המשבר, ברבע השלישי של 2008.

הנסיגה המחודשת ביצוא, חלה בעיקר על רקע נסיגה ביצוא ענף הכימיה (ללא תרופות), ענף אשר הוביל את התאוששות היצוא ברבעונים הקודמים. אף כי להערכתנו מדובר בעיקר בתיקון לאחר רמת שיא ביצוא ענף זה; הרי שגם בניכוי ענף הכימיה, ניתן להבחין בברור בבלימת מגמת ההתאוששות המהירה, שכן יתר ענפי התעשייה רשמו בשלושת הרבעונים האחרונים של 2010 נסיגה מצטברת של כ- 3% ביצוא.

הנסיגה ביצוא התעשייתי ברבע השני של 2010 הושפעה גם מבלימת תנופת הצמיחה ביצוא ענפי האלקטרוניקה, אשר רשמו ברבעון זה נסיגה ריאלית חדה של כ- 12%¹². כך, למרות צמיחה של כ- 5% לרבעון במחצית השנייה של 2010, נותרה רמת יצוא ענפים אלו בסוף 2010 גבוהה ריאלית בכ- 1% בלבד בהשוואה לרמתה הגבוהה בנקודת הפתיחה של השנה (ברבע הראשון של 2010).

הגידול המתון ביצוא ענפי האלקטרוניקה (המהווים כ- 40% מהיצוא התעשייתי), לצד התלות הגדולה בענפי הכימיה (כולל תרופות), הכרייה והחציבה התנדודתיים (המהווים כ- 35% מהיצוא התעשייתי), מעלים סימני שאלה באשר לקטרים העתידיים אשר יובילו את צמיחת היצוא התעשייתי.

על רקע הנסיגה המחודשת ביצוא, נבלמה מאז הרבע השלישי של 2010 גם תנופת הצמיחה המהירה: נסיגה חדה ביותר, של כ- 5%, נרשמה ברבע השלישי של 2010 בתפוקת התעשייה, לאחר גידול בשיעור דומה ברבע השני. להערכתנו, נסיגה חדה זו מהווה בחלקה הגדול תיקון לעלייה החדה שנרשמה ברבע הקודם.

למעשה, החל מאמצע השנה הורידה התעשייה הילוך, והיא עוברת כעת תהליך של תיקון שיביא בסופו של דבר להתייצבות על קצבי צמיחה מתונים משמעותית בהשוואה לאלו שהורגלנו אליהם בשלב ההתאוששות¹³.

¹⁰ עד לרבע השני של 2010.

¹¹ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני היצוא של הלמ"ס עד נובמבר 2010.

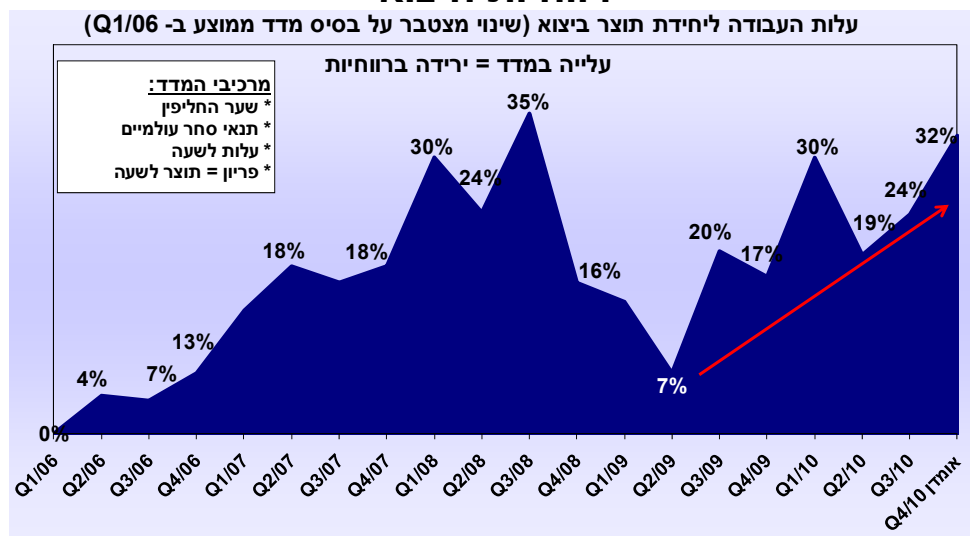
¹² לעומת רבע קודם, מנוכה עונתיות

¹³ נתונים לגבי ביצועי התעשייה ברבע האחרון של 2010 יפורסמו ע"י הלמ"ס רק בסוף פברואר 2011.

בלימת ההתאוששות בפעילות התעשייה חלה על רקע השילוב של האטה בביקושים העולמיים לצד שחיקה מתמשכת ברווחיות היצוא. שחיקה זו באה לידי ביטוי בעלייה מצטברת של כ- 24% בעלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא מאז אמצע 2009, אשר נגזרה בעיקרה מהתיסוף בשערו של השקל ביחס לדולר (-11%)¹⁴, לצד עלייה קלה בעלות העבודה (2%) והרעה בתנאי הסחר (עליית מחירי חומרי הגלם המיובאים לתעשייה בקצב מהיר ביותר (19%) אל מול עלייה מתונה ביותר, עד כמעט קיפאון (0.5%), במחירי היצוא הדולריים).

העלייה בעלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא והתיסוף בשערו של השקל בפרט, משפיעים על רווחיות היצוא בטווח המידי והקצר, בעוד השפעתם על היקפי היצוא (או על הסיכוי להשגת עסקאות יצוא) באה לידי ביטוי בטווח הבינוני. כך הביאה עלייתה ההדרגתית של עלות העבודה ליחידת תוצר ביצוא החל מאמצע 2009 לפגיעה בהיקפי היצוא רק לאחר מספר רבעונים.

רווחיות היצוא

התיסוף בשערו של השקל ביחס לדולר שחק, אם כן, את כושר התחרות על התעשיינים הן ביצוא מול המתחרים בעולם והן בשוק המקומי מול יבוא מתחרה זול, והביא לאובדן לקוחות ולפגיעה ממשית בהיקף המכירות. מסקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים¹⁵, אשר בחן את השפעת התיסוף שנרשם מאז אפריל 2009, בשיעור של 14%¹⁶, על התעשייה, עלה כי בקרב מחצית מהחברות נפגע כושר התחרות שלהן עד כדי אובדן לקוחות. עוד עלה מדיווחי החברות בסקר כי בשל התיסוף הפסידה התעשייה בשנת 2010 עסקאות בהיקף כולל של כ- 3.3 מיליארד \$, מזה הפסד עסקאות יצוא בהיקף של כ- 2.3 מיליארד \$ (הפסד ממוצע¹⁷ של 5.5%), לצד הפסד עסקאות בשוק המקומי בהיקף של כ- 1 מיליארד \$ (הפסד ממוצע של 2.2%).

בנוסף, דיווחו התעשיינים בסקר על ירידה חדה, של כ- 14.6%, ברווח הנקי, לצד אובדן של כ- 1.3% משרות (קיימות ו/או פוטנציאליות), שהם כ- 5,400 איש, כל זאת רק בשל התיסוף.

¹⁴ כ- 75% מעסקאות היצוא נקובות בדולר.

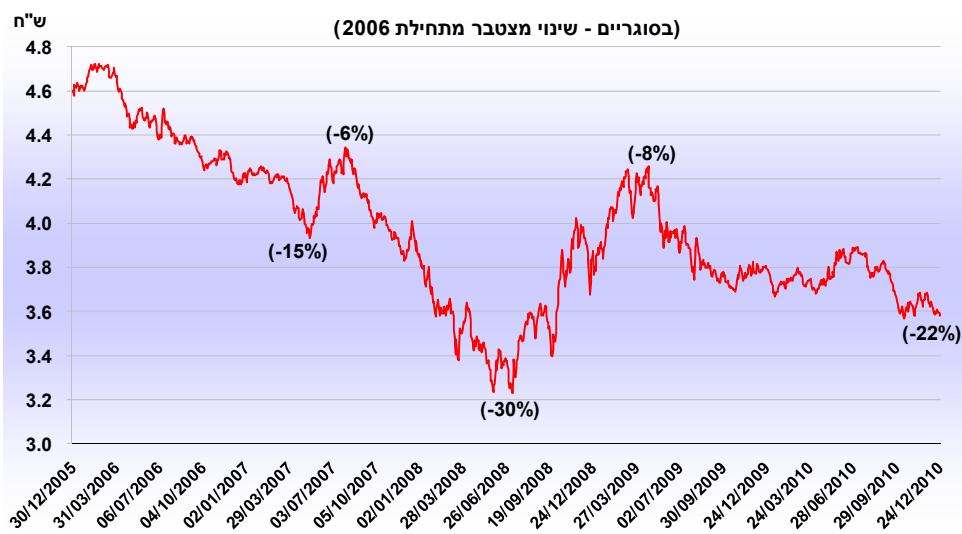
¹⁵ הסקר נערך באוקטובר - נובמבר 2010, והקיף 81 חברות תעשייה, מרביתן יצרניות.

¹⁶ תיסוף מצטבר של כ- 14% מאפריל 2009, עת החלה ההתאוששות מהמשבר הגלובלי, ועד שלהי 2010, עת עמד שער החליפין סביב 3.6 שו לדולר.

¹⁷ ממוצע פשוט.

לדאבוננו, מגמת התיסוף לא החלה באפריל 2009. מדובר במגמה ממושכת של התחזקות השקל ביחס לדולר, אשר החלה לפני כחמש שנים, בתחילת 2006, עת עמד שער החליפין על 4.6 ש"ח לדולר.

התפתחות שער החליפין של השקל מול הדולר מתחילת 2006

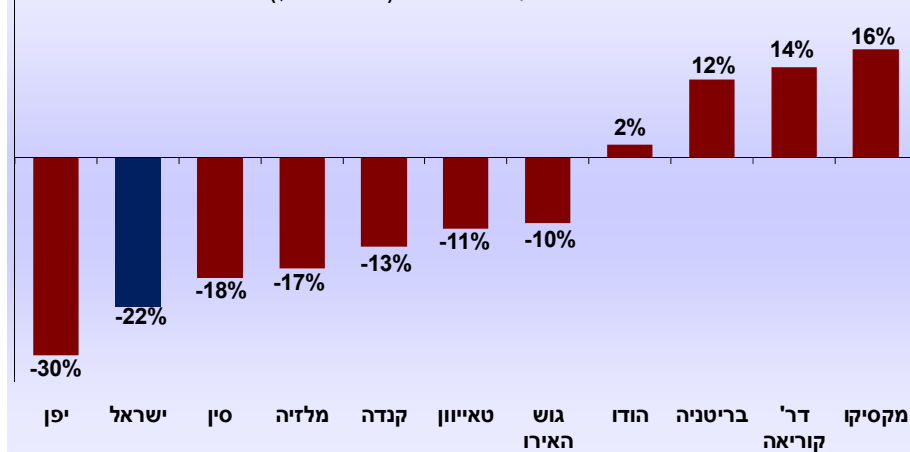

מקור: בנק ישראל

התחזקותו של השקל מול הדולר האמריקאי בחמש השנים שחלפו הייתה חדה גם בהשוואה למרבית היבואניות הגדולות לארה"ב, מולן מתחרה ישראל בשוק האמריקאי. עובדה זו רק מחדדת את עומקה של השחיקה בכושר התחרות של היצוא הישראלי.

בישראל – תיסוף חד בהשוואה למתחרות העיקריות

השינוי בשער החליפין המקומי מול הדולר, בקרב היבואניות הגדולות לארה"ב מתחילת 2006 ועד ה- 27/12/10 (ש"ח 3.583) (\$)

מקור: בנק ישראל ואתר Oanda.

בסיכום שנת 2010, רבת התהפוכות, הסתכמו מכירות התעשייה (לשוק המקומי וליצוא) בכ- 95 מיליארד \$ (מהם 42.5% ליצוא), כאשר שלושה ענפים מרכזיים - הכימיה, האלקטרוניקה והמזון היוו את עיקר מכירות התעשייה (למעלה מ- 60% מהן)¹⁸.

¹⁸ למידע מפורט ר' נספח בסוף החוברת.

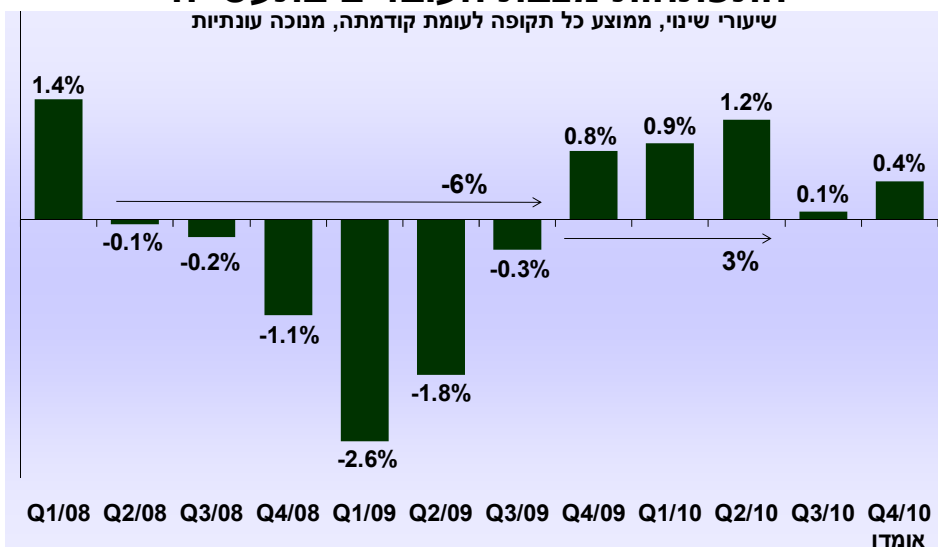
תעסוקה

בדומה להתפתחות התפוקה והיצוא התעשייתי, הרי שגם התפתחות התעסוקה בתעשייה לא הייתה אחידה על פני השנה החולפת. המפנה החיובי בתעסוקה בשנת 2010 החל עוד בסוף 2009, עת נבלמה מגמת פיטורי העובדים והחלה קליטת עובדים מהירה לתעשייה, בקצב של כ- 1% לרבעון. מגמה זו של קליטת עובדים מהירה, אשר נמשכה כשלושה רבעונים ברציפות עד לרבע השני של 2010, נבלמה במחצית השנייה של 2010.

כך, למרות הקליטה המאסיבית של עובדים לתעשייה עד אמצע 2010 (גידול מצטבר של כ- 3%, שהם כ- 10,000 איש), טרם חזרה מצבת העובדים להיקפה ערב המשבר, זאת לנוכח הירידה החדה במספר המועסקים בתעשייה במהלך המשבר הגלובלי (ירידה של כ- 6%¹⁹, שהם כ- 22 אלף איש).

התפתחות מצבת העובדים בתעשייה

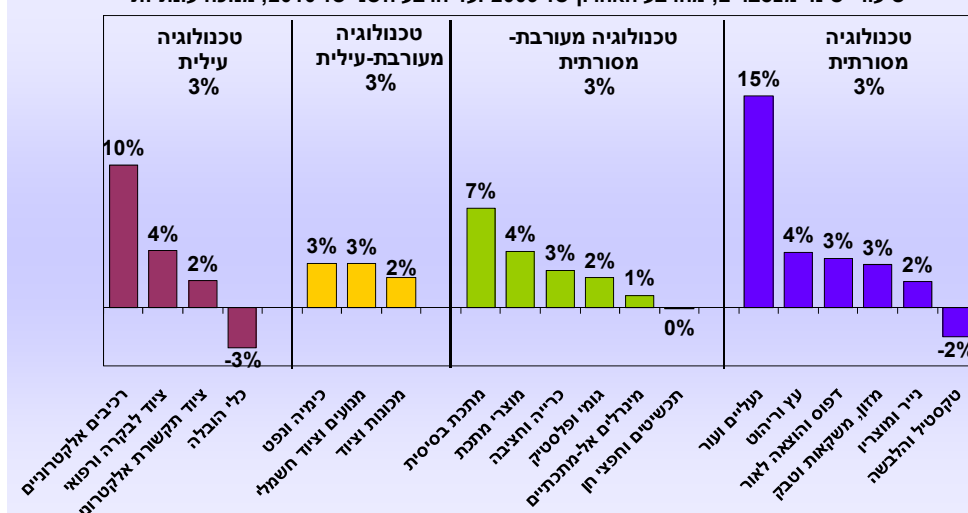
שיעורי שינוי, ממוצע כל תקופה לעומת קודמתה, מנוכה עונתיות

קליטת העובדים המחודשת בשלב ההתאוששות (מסוף 2009 ועד אמצע 2010) הקיפה את מרבית ענפי התעשייה, למעט ענפי הטקסטיל וההלבשה וכלי ההובלה, שהמשיכו לפטר עובדים גם בתקופת ההתאוששות.

בשלב ההתאוששות - קליטת עובדים מחודשת במרבית ענפי התעשייה

שיעורי שינוי מצטברים, מהרבע האחרון של 2009 ועד הרבע השני של 2010, מנוכה עונתיות

¹⁹ מאז הרבע השני של 2008, ועד לרבע השלישי של 2009.

כשליש מהקליטה בשלב ההתאוששות נגזר מענפי הטכנולוגיה המסורתית, הודות לגידול מהיר במצבת עובדי ענף המזון והמשקאות. נדגיש כי ענף זה, שהציג גידול מתמשך במצבת העובדים עוד מתחילת 2008²⁰, היה הענף היחיד אשר קלט עובדים גם בתקופת המשבר, הודות להיותו ענף מוטה שוק מקומי (פחות חשוף לטלטלות ביצוא) אשר נהנה מביקושים קשיחים יחסית.

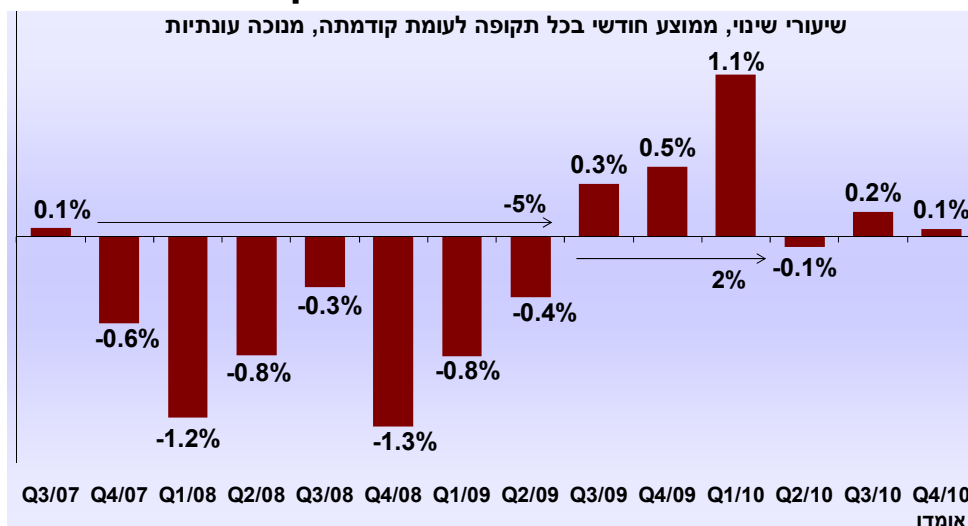
30% נוספים מהעובדים החדשים בתעשייה נקלטו בענפי הטכנולוגיה העילית, הודות לגידול ניכר במצבת העובדים בענפי האלקטרוניקה (הרכיבים האלקטרוניים והציוד לבקרה, פיקוח ורפואי); וכרבע מהעובדים נקלטו בקבוצת ענפי הטכנולוגיה המעורבת-מסורתית (בעיקר בענף מוצרי המתכת) ויתר העובדים נקלטו בענפי הטכנולוגיה המעורבת-עילית.

הודות לקליטת העובדים המהירה בתחילת השנה, צפויה מצבת עובדי התעשייה בסיכום שנת 2010 להיות גבוהה בכ- 2% בהשוואה לשנה קודמת, ולעמוד על כ- 354 אלף איש. עלייה זו, חלה לאחר ירידה חדה, של כ- 5%, במצבת העובדים הממוצעת בתעשייה בשנת 2009 ולאחר חמש שנים רצופות של קליטת עובדים בשיעור שנתי ממוצע של 2.2%.

לצד קליטת המועסקים המחודשת, הגדילו התעשיינים בהדרגה גם את שעות העבודה למועסק, על ידי הוספת שעות נוספות ומשמרות. הגידול בשעות העבודה למועסק, שהחל ברבע השלישי של 2009 הגיע לשיאו ברבע הראשון של 2010, והשלים עלייה מצטברת של כ- 2% בשלושה רבעונים.

זה המקום להזכיר, כי גידול זה בשעות העבודה למועסק, חל לאחר כשנתיים רצופות של ירידה (ירידה מצטברת של 5%), ולכן גם בשיאו של הגידול (בתחילת 2010) היו שעות העבודה למועסק נמוכות בכ- 3.5% מרמתן בטרם החלו סממני המשבר בתעשייה, ברבע השני של 2007. כך, שניכר כי התעשייה טרם הגיעה לניצול מלא של תשומות העבודה.

התפתחות שעות העבודה למועסק בתעשייה

גידול זה בשעות העבודה למועסק נבלם מיידית עם תחילת הנסיגה ביצוא, כבר ברבע השני של 2010. שינוי המגמה בשעות העבודה למועסק היווה למעשה אינדיקטור מקדים לבלימת הצמיחה המואצת בתעשייה, שבאה לידי ביטוי בתפוקת התעשייה לאחר כרבעון - ברבע השלישי של 2010.

²⁰ למעט ברבע הראשון של 2009, בו נרשמה ירידה מתונה במצבת העובדים.

כך, למרות הגידול בשעות למועסק בשלב ההתאוששות, הרי שבסיכום 2010 נרשם בשעות העבודה למועסק בתעשייה גידול מתון בלבד, של כ- 1%, בהשוואה למוצע 2009.

השילוב של גידול בשעות העבודה למועסק (1%) ובמספר המועסקים בתעשייה (2%), הביא לגידול של כ- 3% בסך שעות העבודה בתעשייה בשנת 2010 בהשוואה לשנה קודמת, זאת לאחר נסיגה חדה בשעות בשנת 2009 (-6.6%).

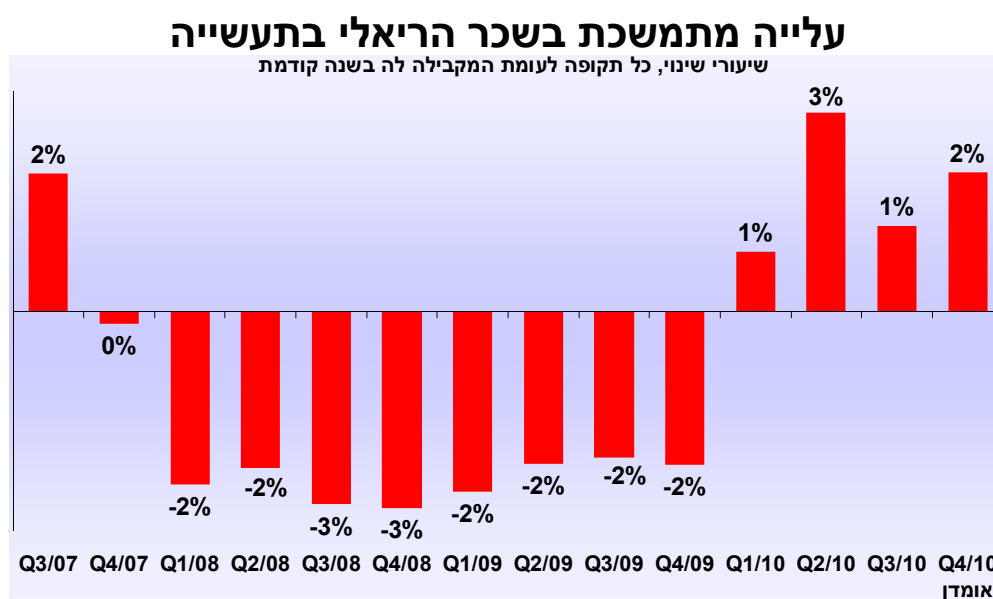
פריון העבודה

בסיכום שנת 2010, נמצא כי העלייה בשעות העבודה בתעשייה לא הדביקה את קצב הצמיחה המהיר של התפוקה התעשייתית (9%), ובכך אפשרה לתעשייה לרשום גידול מהיר, של כ- 6%, בפריון העבודה בתעשייה (תוצר לשעת עבודה). גידול זה, חל לאחר עלייה מתונה, של קרוב ל- 1% בפריון העבודה בשנת 2009.

גידול זה, משקף עלייה מהירה בפריון העבודה במרבית קבוצות ענפי התעשייה, למעט ענפי הטכנולוגיה המסורתית, שרשמו גידול מתון ביותר. גידול בולט נרשם בפריון ענפי הכימיה והתרופות, הגומי והפלסטיק, המתכת והטקסטיל וההלבשה. מנגד, בלטה לרעה הירידה החדה בפריון ענף הרכיבים האלקטרוניים.

שכר

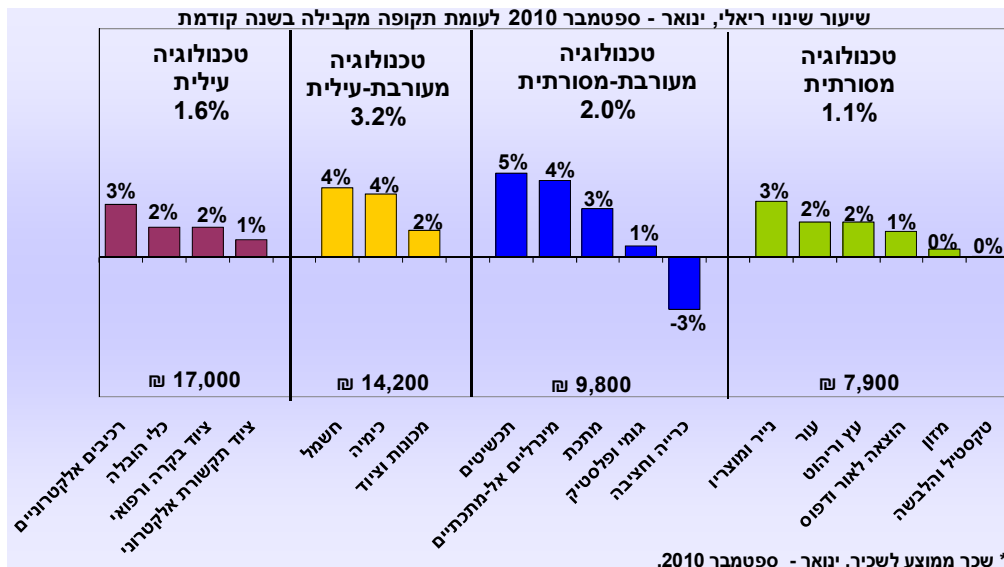
על רקע ההתאוששות והגידול המהיר בפריון העבודה, חודשה ב- 2010 העלייה הריאלית בשכר הממוצע בתעשייה, לאחר נסיגה ממושכת בשכר מאז הרבע האחרון של 2007.

בסיכום שנת 2010 עלה, להערכתנו, השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בשיעור ריאלי של קרוב ל- 2% לעומת ממוצע 2009, זאת לאחר ירידה של כ- 2.3% מדי שנה בשנים 2008-2009 ולאחר ארבע שנים רצופות (2007 – 2004) של עליות שכר בשיעור ריאלי ממוצע של 2.6% לשנה. עליית השכר הריאלי משקפת עלייה של כ- 4.5% בשכר הנומינלי הממוצע בתעשייה, אשר נשחקה בחלקה בשל עליית מחירים בשיעור שנתי ממוצע, הנאמד בכ- 2.7% בשנת 2010.

עליית השכר הריאלי ב- 2010²¹ הקיפה את מרבית ענפי התעשייה, ובאה לידי ביטוי בעלויות ריאליות חדות יחסית בענפי הטכנולוגיות המעורבות.

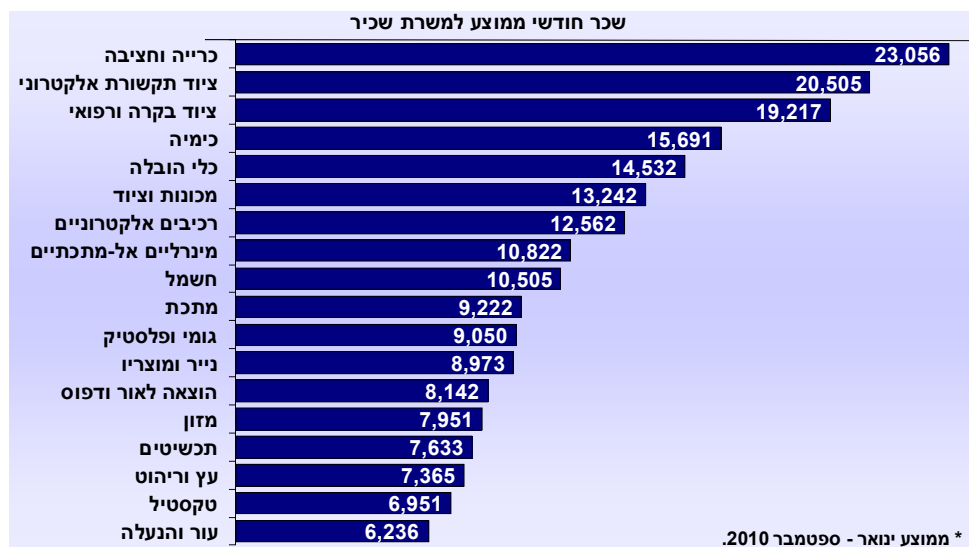
התפתחות השכר הריאלי בענפי התעשייה*

השכר הממוצע למשרת שכיר בתעשייה בשנת 2010 נאמד בכ- 11,600 ש"ח לחודש, כ- 40% מעל השכר הממוצע במשק (8,500 ₪ לחודש) ופי 3 משכר המינימום (3,850 ₪ לחודש).

שכר ממוצע זה, משקף שונות רבה בין ענפי התעשייה השונים: בעוד השכר החודשי הממוצע בענפי הטכנולוגיה העילית נאמד בכ- 17,000 ש"ח לחודש בשנת 2010; הרי שבענפי הטכנולוגיה המסורתית נאמד השכר החודשי הממוצע ב- 7,900 ש"ח, נמוך בכ- 30% מהשכר הממוצע בתעשייה ובכ- 50% מהשכר בענפי הטכנולוגיה העילית, אך עדיין כפול משכר המינימום.

שכר חודשי ממוצע למשרת שכיר בתעשייה – 2010*

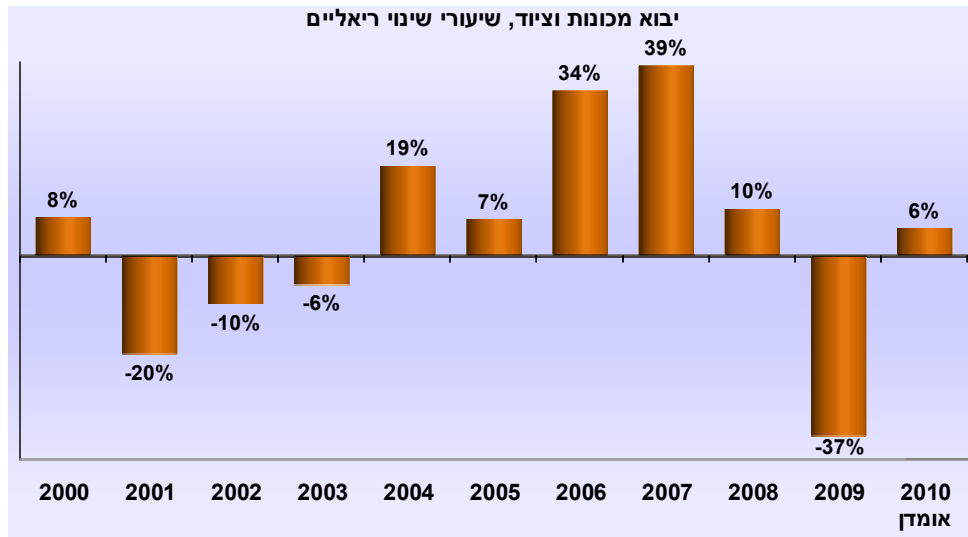

²¹ אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של 2010.

השקעות במכונות ובציוד

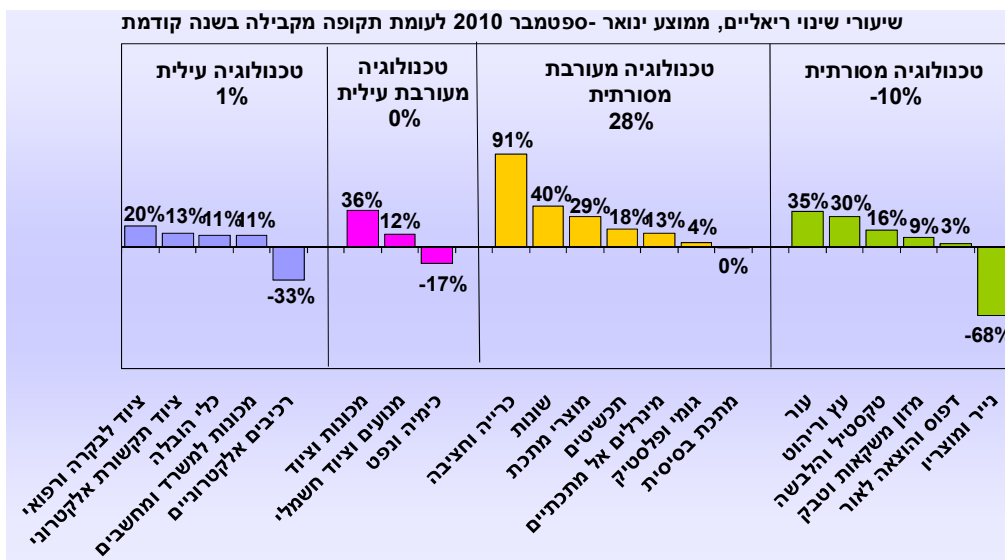
התאוששות הפעילות בתעשייה בשנת 2010 באה לידי ביטוי גם בהשקעות. להערכתנו, בשנת 2010 חל גידול ריאלי של כ-6%²² בהשקעות התעשייה במכונות ובציוד מיבוא. גידול זה, חל לאחר נסיגה דרמטית, של כ-37%, בשנת 2009 ולאחר חמש שנים רצופות של עלייה מהירה בהשקעות התעשייה, בשיעור שנתי ממוצע של 21%.

עלייה מחודשת בהיקף השקעות התעשייה

הגידול בהשקעות התעשייה ב-2010 משקף גידול מחודש בהשקעות מרבית ענפי התעשייה²², ונגזר ברובו מגידול ההשקעות בענפי המכונות והציוד, מוצרי המתכת, והציוד האלקטרוני לבקרה, לפיקוח וציוד רפואי. גידול זה, קוזז בחלקו בשל ירידה בולטת בהשקעות ענף הכימיה לצד נסיגה בהשקעותיהם של ענפי הרכיבים האלקטרוניים והנייר ומוצריו (ככל הנראה, על רקע סיום ההשקעות הגדולות שביצעו החברות אינטל ונייר חדרה בשנה - שנתיים החולפות).

גידול בהשקעות מרבית ענפי התעשייה

²² אומדן מחלקת המחקר הכלכלי, המבוסס על נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של 2010.

איומים והזדמנויות לקראת 2011

איומים

- ✓ **האטה צפויה ב- 2011 בקצב הצמיחה העולמי, אשר תיגזר בעיקר מהכלכלות המפותחות, אליהן מופנה עיקר יצוא הסחורות הישראלי – האטה צפויה בקצב צמיחת הכלכלה האמריקאית²³, אליה מופנים כ- 30% מיצוא הסחורות של ישראל, לצד האטה גם בגוש האירו, אליו מופנים כ- 30% נוספים מיצוא הסחורות. לפיכך, צפוי הסחר העולמי של סחורות לרשום בשנה הקרובה האטה ניכרת בקצב התרחבותו: 5.9% בשנה הקרובה, לאחר 12.4% בשנת 2010.**
- ✓ **חוסר וודאות באשר ליציבות הכלכלית העולמית – למרות הצפי להמשך הצמיחה, הרי שעדיין ישנה רמה גבוהה ביותר של אי-וודאות וגורמי סיכון רבים, המאיימים על יציבותה של הכלכלה העולמית.**
- ✓ **עלייה קלה נוספת צפויה במחירי התשומות – לאחר זינוק חד במחירי מרבית חומרי הגלם לתעשייה בשנה החולפת, צפויים מחירי חומרי הגלם להישאר ב- 2011 ברמה גבוהה יחסית, תוך עליות מתונות. כך למשל, מדד חומרי הגלם התעשייתיים, אשר עלה בקרוב ל- 45% בממוצע שנת 2010, צפוי לעלות בכ- 5% נוספים בשנת 2011²⁴.**
- ✓ **מגמה של העלאות ריבית במדינות צומחות ברחבי העולם – ברזיל, הודו, אוסטרליה, קנדה, שבדיה ואפילו סין: כולן החלו בתהליך זהיר של העלאת ריבית במהלך 2010. בהנחה שתימשך הצמיחה המהירה באותן הכלכלות, יש לצפות שמגמה זו של העלאות ריבית תימשך גם במהלך 2011. לרשימה זו מצטרפת, כידוע, גם ישראל. עליית סביבת הריבית ברחבי העולם תומכת בריסון הביקושים והצמיחה.**
- ✓ **צפי לעליית פערי הריבית מול ארה"ב וגוש האירו- לפי הציפיות הנגזרות משוק ההון צפויה ריבית בנק ישראל להמשיך ולעלות במהלך שנת 2011 בכ- 1% עד 1.5%, זאת בעוד הריבית בארה"ב צפויה להישאר ללא שינוי לפחות עד סוף 2011. עליית פערי הריבית צפויה להגביר את הלחצים לייסוף שערן של השקל ביחס לדולר, שהינו המטבע העיקרי שמשפיע על היצוא הישראלי (למעלה מ- 75% מעסקאות היצוא נקובות בדולרים).**
- ✓ **הייסוף בשער החליפין צפוי להימשך – המשך המדיניות המרחיבה בארה"ב, אשר תומכת בהחלשות הדולר בעולם, לצד התחזקות השקל על רקע פערי הריבית הצפויים, תתמוך להערכתנו במגמת הייסוף של השקל ביחס לדולר. מגמת הייסוף תפגע גם בשנת 2011 בכושר התחרות של היצוא הישראלי. כך, לפי סקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים¹⁵, במידה ושער החליפין יעמוד על כ- 3.5 ש"ח לדולר בממוצע, צפויה התעשייה לרשום הפסד עסקאות כולל (לשוק המקומי וליצוא) בשיעור של כ- 3.4%¹⁷, ואובדן מקומות תעסוקה (קיימים ו/או פוטנציאליים) בשיעור של 2.5%.**

²³ על פי תחזיות עדכניות של ה- Economist, ארה"ב צפויה לצמוח ב- 2011 ב- 2.2%, לאחר צמיחה של 2.7% ב- 2010. גוש האירו צפוי לצמוח בשיעור מתון של 0.9%, לאחר 1.6% ב- 2010.

²⁴ מדד Industrial raw materials, המפורסם על ידי ה- Economist.

- ✓ **מעבר קווי יצור ופיתוח לחו"ל** – המגמה של העברת קווי ייצור ופיתוח לחו"ל גוברת במהלך השנים ומאיימת על עתיד התעשייה המקומית. מסקר שערכה מחלקת המחקר הכלכלי בפברואר 2010, נמצא כי בתוך כשנתיים 45% ממפעלי התעשייה יהיו בעלי פעילות יצרנית בחו"ל.
- ✓ **תחזית זו מניחה יציבות במצב הביטחוני**. הידרדרות במצב הביטחוני תביא להרעה גם במצב הכלכלי.

הזדמנויות

- ✓ **צמיחה מהירה בשווקים המתפתחים** - בשנת 2011 צפויה צמיחה מהירה במדינות המתפתחות, המהוות כ- 30% מיצוא הסחורות הישראליות. הסטת הסחר לכיוון שווקים אלו, ובראשם סין והודו, הצפויות להתרחב בשנת 2011 בכ- 8.9% ו- 8.6%, בהתאמה²⁵, מהווה פוטנציאל צמיחה משמעותי.
- ✓ **המשך המדיניות המרחיבה בארה"ב** – לפי מרבית ההערכות תישאר הריבית הנמוכה בארה"ב לפחות עד סוף 2011, כשבפתח יצאה לדרך תוכנית ההרחבה המוניטרית השנייה (QE2). המשך המדיניות המרחיבה, במידה ותצליח, תוכל למנוע האטה חדה יותר בכלכלה האמריקאית, ובכך תסייע למיתון ההאטה בסחר העולמי בכלל ולצמיחה בפרט.
- ✓ **קרקע פורייה להמשך הגידול בביקושים המקומיים מצד שוק העבודה** – הירידה המתמשכת בשיעור האבטלה במהלך השנה החולפת, לצד קליטת העובדים המואצת והגידול הריאלי בשכר הממוצע במשק, ימשיכו לתמוך בגידול הביקושים המקומיים.
- ✓ **סביבת מס תחרותית לתעשייה המייצאת** – בשנת 2011 תכנס לתוקף הרפורמה בחוק עידוד השקעות הון, לפיה שיעור מס החברות לתעשייה המייצאת²⁶ ירד ל- 15% במרכז ו- 10% בפריפריה. בסופו של התהליך יגיע שיעור מס החברות לתעשייה המייצאת ל- 12% במרכז ו- 6% בפריפריה. מס החברות הנמוך בעולם.
- ✓ **פעילות מואצת בענף הבנייה** – לנוכח הביקושים הערים בענף הנדל"ן למגורים, צפויה להערכתנו בשנה הקרובה עלייה נוספת בהיקפי הבנייה הפרטית למגורים, אשר תתמוך בביקושים המקומיים למוצרי התעשיות הנלוות לענף זה.
- ✓ **עלייה בתחושת העושר של הציבור** – באוקטובר 2010 הגיע תיק הנכסים של הציבור לרמה הגבוהה בכ- 25% מרמתו ערב המשבר. אפקט העושר ימשיך לתמוך בביקושי הצרכנים המקומיים, שכן להערכתנו גם בשנה הקרובה יחול גידול בתיק הנכסים של הציבור, אם כי תוך האטה ניכרת בקצב.
- ✓ **תקציב דו-שנתי** – אישור תקציב דו-שנתי ל- 2011/12 יאפשר להוציא לפועל תכניות רב שנתיות, תוך קביעת סדרי עדיפויות יעילים, הקצאת תקציבים לסעיפים מחוללי צמיחה, וחיזוק אמינות המדיניות התקציבית.
- ✓ **שיתוף הפעולה הפורה בין ראשי המגזר העסקי להסתדרות** - מסייע ליישוב סכסוכי עבודה ולהקטנת מספר השביתות והעיצומים במשק, ולקידום רפורמות חשובות.

²⁵ ע"פ תחזיות עדכניות של ה-Economist.
²⁶ מעל 25% מהמחזור מופנה ליצוא.

תחזית לתעשייה בשנת 2011

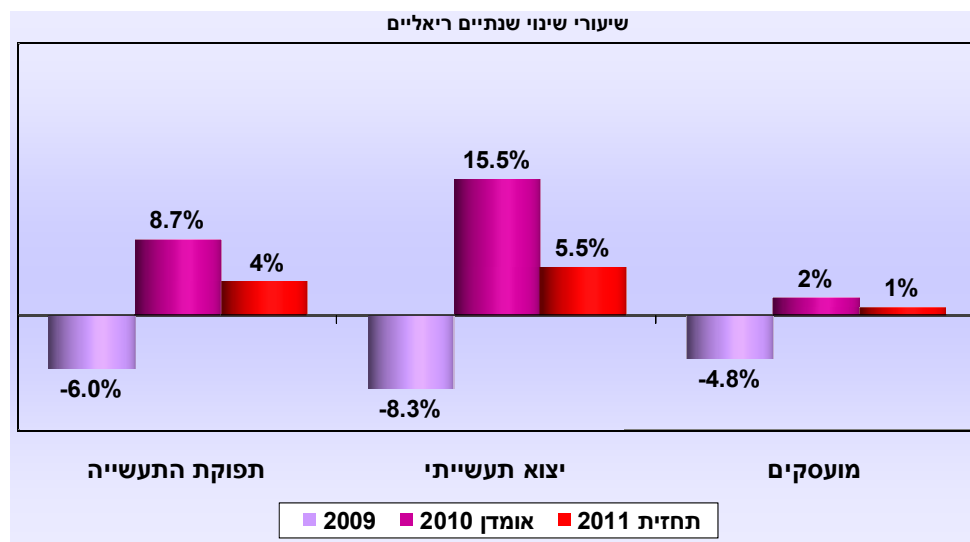
למרות אי הוודאות הגבוהה השוררת כיום באשר להתפתחויות בכלכלה העולמית וגורמי הסיכון הרבים המאיימים על יציבותה, מהווה התחזית המוצגת כאן תרחיש סביר, המשקף, להערכתנו, את המגמות הצפויות בשנה הקרובה.²⁷

לאחר ההתאוששות המהירה שנרשמה בשנת 2010, צפויה בשנת 2011 האטה ניכרת בקצב צמיחת התעשייה:

■ גידול ריאלי ממוצע של כ- 4% צפוי בתפוקת התעשייה בשנת 2011, זאת לאחר גידול של כ- 8.7% בשנת 2010 ונסיגה של כ- 6% בשנת 2009.

■ ההאטה בתפוקת התעשייה תיגזר בעיקרה מהאטה ניכרת ביצוא התעשייתי: בשנת 2011 צפוי היצוא התעשייתי לרשום גידול ריאלי של כ- 5.5%, לאחר עלייה חדה, הנאמדת בכ- 15.5% בשנת 2010 ונסיגה של 8.3% בשנת 2009.

תחזית לתעשייה – 2011

■ האטה צפויה גם בקצב קליטת העובדים: גידול מתון יחסית, של כ- 1%, צפוי במצבת עובדי התעשייה (דהיינו, קליטה של למעלה מ- 3,500 איש), זאת לאחר גידול של כ- 2% בשנת 2010 ונסיגה חדה, של כ- 5% בשנת 2009.

■ לצד קליטת העובדים המתונה, צפוי גידול נוסף בשעות העבודה למועסק, כחלק ממגמת הגדלת ניצולת תשומות העבודה בתעשייה לרמתן ערב פרוץ המשבר.

■ על רקע ההאטה הצפויה בקצב הצמיחה, צפויה בשנת 2011 האטה ניכרת גם בקצב גידול פריון העבודה (תוצר לשעת עבודה): גידול של כ- 1% צפוי בפריון, לאחר זינוק של כ- 6% בשנת 2010.

²⁷ מומלץ להתעדכן במהלך השנה באשר לעדכון התחזיות במחלקת המחקר הכלכלי של התאחדות התעשיינים, אשר עוקבת באופן שוטף אחר המגמות והתחזיות להתפתחויות הכלכליות בעולם.

- על רקע ההתאוששות בפעילות והגידול המתמשך בפריון העבודה, צפויים בשנת 2011 לחצים לעדכוני שכר, אשר צפויים להביא לשחיקה נוספת בכושר התחרות של התעשייה הישראלית. להערכתנו, **השכר בתעשייה** יעלה נומינלית במהלך²⁸ שנת 2011 בכ- 5%, לאחר גידול נומינלי הנאמד בכ- 5.5% במהלך 2010.
- **תחזית האינפלציה** לשנת 2011, כפי שנגזרת משוק ההון, עומדת על כ- 2.8%-2.9%²⁹ ולפי בנק ישראל תהיה אף למטה מכך – 2.6%³⁰, דהיינו בתוך תחום יעד המחירים של 1% עד 3%.
- **תחזית שע"ח** עומדת על כ- 3.52 ₪ לדולר בסוף שנת 2011³¹.
- **ריבית בנק ישראל** בסוף 2011, צפויה לעמוד, לפי בנק ישראל, על 3.3%²⁸.

²⁸ סוף 2011 לעומת סוף 2010.

²⁹ נכון לסוף דצמבר 2010.

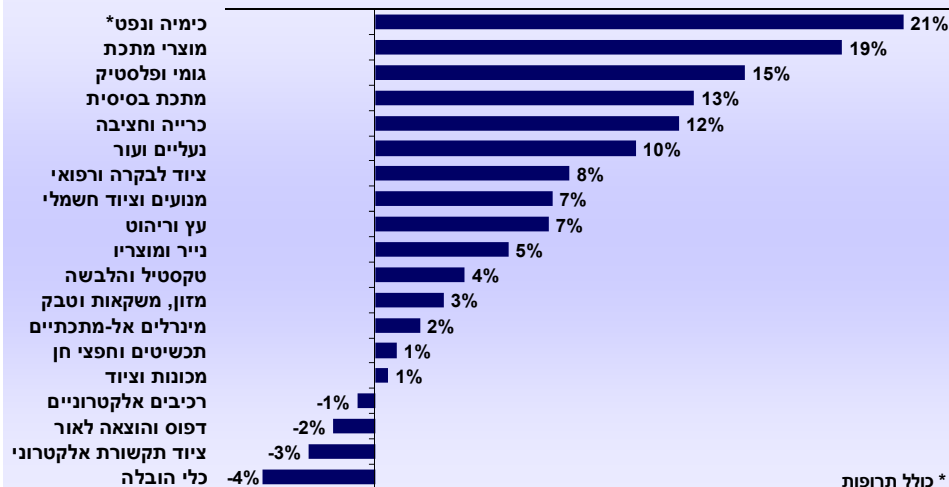
³⁰ ע"פ הערכת חטיבת המחקר של בנק ישראל, אשר פורסמה ב- 27.12.10.

³¹ מקור: יונתן כץ, 26.12.10.

נספח פרוט ענפי - סיכום שנת 2010

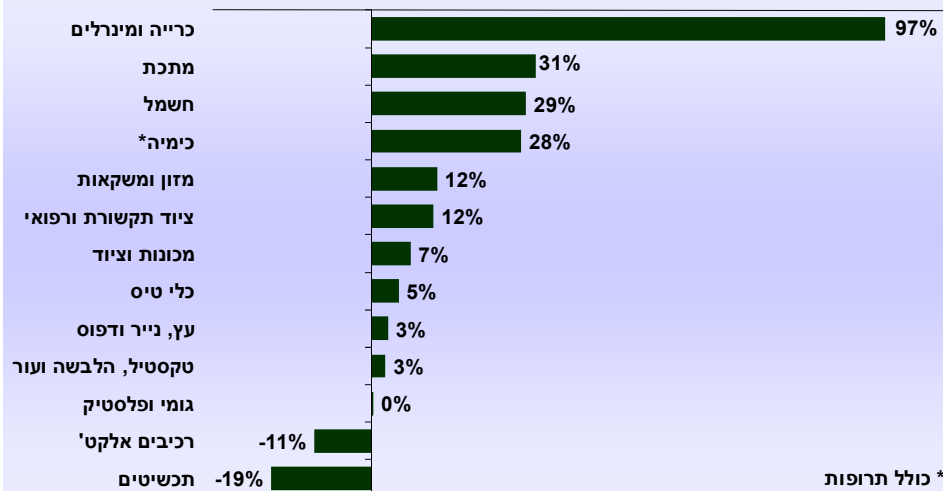
התפתחות תפוקת ענפי התעשייה

שיעורי שינוי ריאליים, ינואר - אוקטובר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

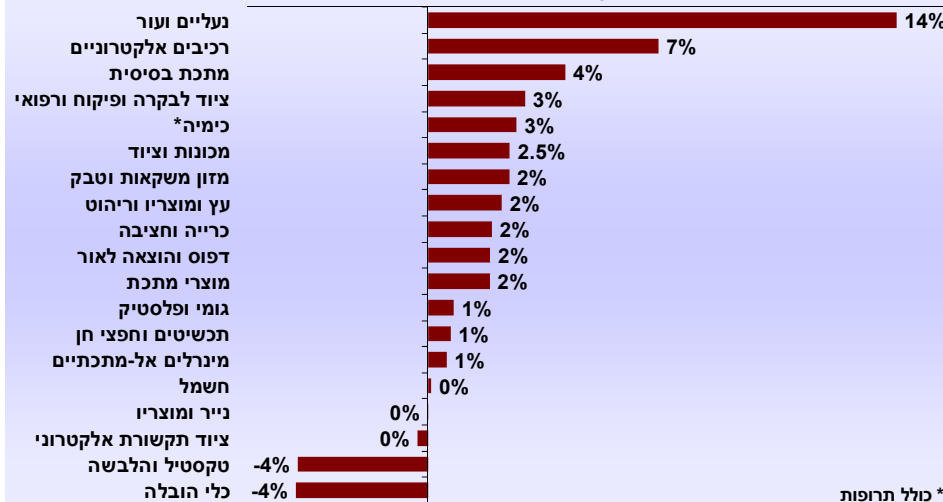
התפתחות היצוא בענפי התעשייה

שיעורי שינוי ריאליים, ממוצע ינואר-נובמבר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

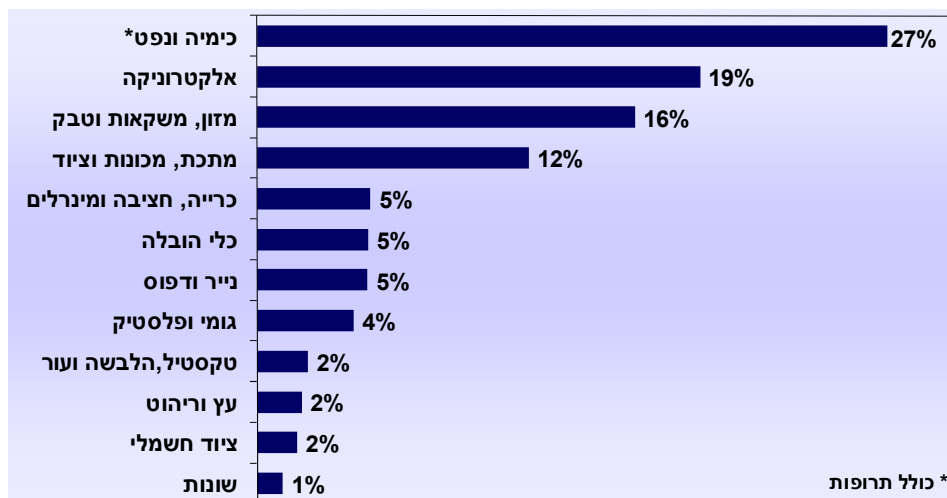
התפתחות מצבת העובדים בענפי התעשייה

שיעורי שינוי, ינואר - אוקטובר 2010 לעומת ממוצע 2009, נתונים מנוכי עונתיות

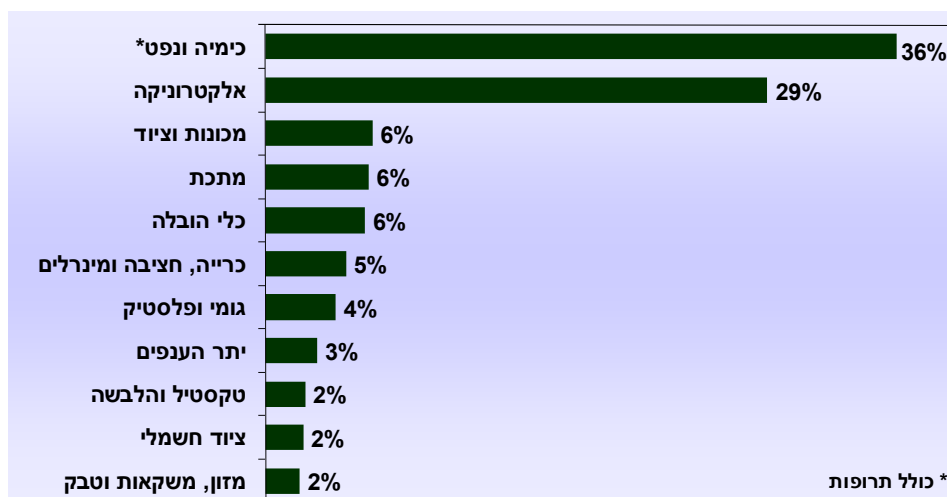

נספח התפלגות ענפית - 2010³²

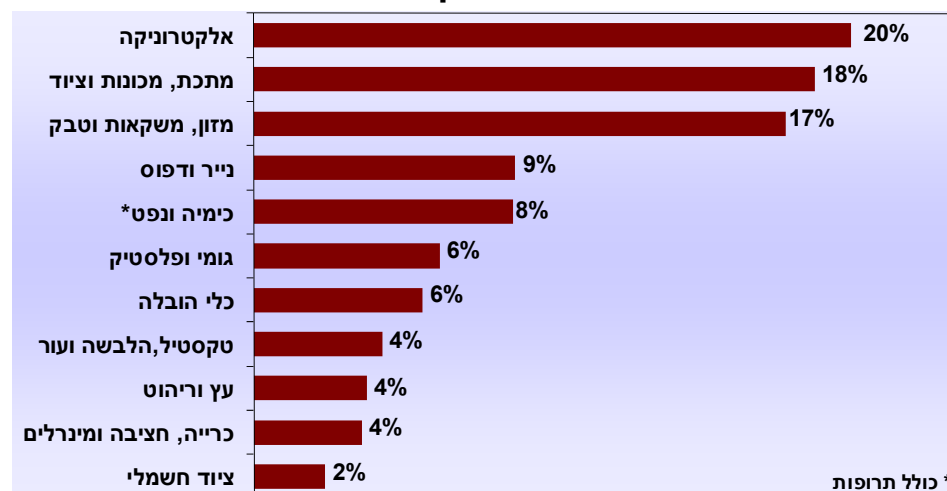
התפלגות מכירות התעשייה

התפלגות היצוא התעשייתי

התפלגות המועסקים בתעשייה

³² אומדנים לנתוני היצוא- בהתבסס על נתוני ינואר-נובמבר 2010; מכירות ותעסוקה - נתוני ינואר-אוקטובר 2010.

קבוצות ענפי התעשייה

<p>טכנולוגיה מעורבת עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כימיקלים וזיקוק נפט ■ מכונות וציוד ■ מנועים וציוד חשמלי <p>טכנולוגיה מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ מזון, משקאות וטבק ■ טקסטיל והלבשה ■ עור והנעלה ■ נייר ומוצריו ■ דפוס והוצאה לאור ■ עץ ורהיטים 	<p>ענפי טכנולוגיה עילית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ רכיבים אלקטרוניים ■ ציוד לבקרה ופיקוח וציוד רפואי ומדעי ■ ציוד תקשורת אלקטרוני ■ כלי טייס ■ תרופות <p>טכנולוגיה מעורבת מסורתית</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ כרייה וחציבה ■ מינרלים אל-מתכתיים ■ מוצרי גומי ופלסטיק ■ מתכת בסיסית ומוצרי מתכת ■ תכשיטים וחפצי חן
---	--

היקף התעשייה הישראלית המקומית*

2010 אומדן	2009	
95	82.3	מכירות (מיליארדי \$)
40	35.0	מזה: יצוא (מיליארדי \$)
354	347	מועסקים (באלפים)
11,600	11,100	שכר (בש"ח)

* הגדרה זו של התעשייה אינה כוללת את פעילות התעשייה הישראלית בחו"ל (קווי ייצור ומועסקים).

למידע נוסף ניתן לפנות לצוות מחלקת המחקר הכלכלי:

דפנה אבירם-ניצן, מנהלת המחלקה
ג'ולי שדה זלצר, ראש תחום ניתוחים כלכליים
חגית שמריהו, כלכלנית המחלקה
אדי פרקנסקי, כלכלן המחלקה

טלפון: 03-5198806